

Original Article

DOI: 10.14456/jdl.2023.28

บูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อ
การดำเนินชีวิตของคนไทย

Integrating the Value of Faith According to Theravada Buddhist
Philosophy Towards the Lives of Thai People

พระประธาน ขยาภิรโต อร่ามวานิชย์¹, พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.^{2*}

Phra Prasan Jayabhirato Aramvanich¹, Phrasutthisanmethi^{2*}

ARTICLE INFO

Name of Author:

1. พระประธาน ขยาภิรโต อร่ามวานิชย์
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย

Phra Prasan Jayabhirato Aramvanich
Graduate School, Mahamakut Buddhist
University, Thailand.

Email: Danghu@hotmail.com

Corresponding Author*

2. พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.

บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย

Asst.Prof.Dr. Phrasutthisanmethi
Graduate School, Mahamakut Buddhist
University, Thailand.

E-mail : chaiyan.sub@mbu.ac.th

คำสำคัญ: บูรณาการ; คุณค่า; ศรัทธาตาม
แนวพุทธปรัชญาเถรวาท; การดำเนินชีวิต
ของคนไทย

Keywords: Integration; Value; Faith
According to Theravada Buddhist
Philosophy; The Lives of Thai People

Article history:

Received: 08/07/2023

Revised: 24/07/2023

Accepted: 15/09/2023

Available online: 25/09/2023

ABSTRACT

The objectives of this dissertation were: 1) to study the living lives of Thai people 2) to study the value of faith according to Theravada Buddhist philosophy 3) to Integrating the value of faith according to Theravada Buddhist philosophy towards the lives of Thai people 4) to present the knowledge about Integrating the value of faith according to Theravada Buddhist philosophy towards the lives of Thai people. This research was a documented qualitative study by in-depth interviews which studies information from Tripitaka, commentaries, textbooks and related research documents. The results of study were shown as follows:

1. Lifestyle of Thai people. Thailand has developed according to the global trend with more progress. The people in society are more comfortable living. The lives of Thai people has 5 facets as : 1) Economic 2) Political and administrative 3) Religion and society 4) Art, culture and tradition, and 5) Music and dance. However, the impact of progress has caused problems to life such as poverty, problem of freedom and family problems etc.

2. The value of faith according to Theravada Buddhist philosophy. Faith according to Theravada Buddhist philosophy is based on 4 principles of faith: 1) Kamma-saddhā 2) Vipāka-saddhā 3) Kammassakatā-saddhā 4) Tathāgatabodhi-saddhā. The fact that people in society have faith, unshakable beliefs are the power that creates the value of faith, including 1) Security 2) Freedom and justice 3) Courage 4) Assistance 5) Harmony 6) Creativity 7) Peace

3. Integrating the values of faith according to Theravada Buddhist philosophy towards the lives of Thai people as follows: 1) The stability with the economy. 2) Freedom, justice and harmony with the politics and governance. 3) The social welfare and peace with the religion and society. 4) The courage with art and culture. 5) The creativity with music and

How to Cite:

Aramvanich, C., Phrasutthisanmethi. (2023). Integrating the Value of Faith According to Theravada Buddhist Philosophy Towards the Lives of Thai People. Journal of Dhamma for Life, 29(3), 92-108.

dance. The results of the integration showed that the value of faith could be applied to solve problems. The value of faith also results in the lives of people in Thai society that is harmonious, stable and makes Thai society peaceful without encroaching on each other.

4. The knowledge about integrating the value of faith according to Theravada Buddhist philosophy towards the lives of Thai people is the "VLHP Model".

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของคนไทย 2) เพื่อศึกษาคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท 3) เพื่อบูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย 4) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับบูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบเอกสารโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ตำราและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินชีวิตของคนไทย ประเทศไทยมีการพัฒนาไปตามลำดับกระแสโลก มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นทำให้คนในสังคมมีความสุขสบายในการใช้ชีวิตมากขึ้น วิธีการดำเนินชีวิตของคนไทยมี 5 ด้านคือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านการเมืองการปกครอง 3) ด้านศาสนาและสังคม 4) ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี และ 5) ด้านดนตรีนาฏศิลป์ การดำเนินชีวิตของคนไทยอยู่บนพื้นฐานคำสอนของพระพุทธศาสนาทำให้คนในสังคมไทยรักความสงบร่มเย็น ครอบครัวอบอุ่นมีความสุขอยู่กันอย่างพอเพียง

2. คุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นคือหลักศรัทธา 4 ได้แก่ 1) กัมมสัทธา 2) วิปากสัทธา 3) กัมมัสสกตาสัทธา 4) ตถาคตโพธิสัทธา การที่คนในสังคมมีศรัทธาความเชื่อที่แน่วแน่ไม่หวั่นไหวนั้นเป็นพลังทำให้เกิดคุณค่าของศรัทธาขึ้นได้แก่ 1) ความมั่นคง 2) เสรีภาพ ความยุติธรรม 3) ความกล้าหาญ 4) การสงเคราะห์ 5) ความสามัคคี 6) ความคิดสร้างสรรค์ 7) ความสงบสุข

3. บูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย ได้บูรณาการ ดังนี้ 1) ความมั่นคงกับด้านเศรษฐกิจ 2) เสรีภาพความยุติธรรมและความสามัคคีกับด้านการเมืองการปกครอง 3) การสงเคราะห์และความสงบสุขกับด้านศาสนาและสังคม 4) ความกล้าหาญกับด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี 5) ความคิดสร้างสรรค์กับด้านดนตรีนาฏศิลป์ ผลจากการบูรณาการพบว่าคุณค่าของศรัทธาสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาต่างๆ ได้และยังส่งผลให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยนั้นมีความสามัคคีปรองดองกัน สังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุขสงบร่มเย็นมีสันติสุขไม่เบียดเบียนกัน

4. องค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย คือ "VLHP Model"

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองในดินแดนประเทศไทยแห่งนี้มาหลายศตวรรษ ตั้งแต่คราวที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งพระโสณะเถระและพระอุตตระเถระ (พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ, 2562: 183) เป็นสมณทูตมาเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ดินแดนสุวรรณภูมิในราวปี พ.ศ. 236 ทำให้พระพุทธศาสนาประดิษฐานในดินแดนประเทศไทยนี้มาโดยตลอด ถึงแม้ว่าบางครั้งบางช่วงเวลาอาจเกิดความไม่สงบ มีศึกสงครามเกิดขึ้นก็ตาม แต่พระพุทธศาสนาก็ยังตั้งมั่นเจริญรุ่งเรืองในดินแดนแห่งนี้เรื่อยมา การที่พระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานอย่างมั่นคงจนถึงปัจจุบันนี้นี้ได้นั้น ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญเป็นเพราะเกิดจากความศรัทธาของประชาชนที่ยึดถือและปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วเกิดผลคือความสงบสุขร่มเย็น ถึงที่สุดแล้วสามารถดับทุกข์ไม่กลับมาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารอีกซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ศรัทธาเป็นธรรมชาติที่ปรากฏและเกิดขึ้นกับมนุษย์ในแทบจะทุกสังคมในโลก ถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง ศรัทธาของแต่ละคน แต่ละสังคมก็มีความแตกต่างกัน ศรัทธาในสังคมหนึ่งอาจไม่เป็นที่ยอมรับในอีกสังคมหนึ่งก็ได้ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นหลักคำสอนที่ประกอบด้วยเหตุผลลงทนต่อการทำทนาย พิสูจน์ทดลองของผู้ปฏิบัติเสมอ (สรวิชัย วงษ์สอาด, 2561: 4) ความรู้ทั้งหมดที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้เป็นความรู้อันนำไปสู่การดับทุกข์ทั้งสิ้น (สุวรรณ สภาอานันท์, 2545: 19) ดังนั้นศรัทธาในพระพุทธศาสนานั้นจึงเป็นศรัทธาในพระปัญญาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเรียกว่า ศรัทธา 4 ได้แก่ กัมมศรัทธาคือเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม วิปากศรัทธาคือเชื่อเรื่องผลของกรรม กัมมัสสกตาศรัทธา คือเชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของของตน และตถาคตโพธิศรัทธาคือเชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า การที่บุคคลมีศรัทธาตามหลักศรัทธา 4 อย่างมั่นคงไม่หวั่นไหวโลเล บุคคลนั้นย่อมเชื่อมั่นดำรงตนอยู่ในการทำความดี อยู่ในกรอบของศีลธรรมไม่เบียดเบียนไม่ทำร้ายผู้อื่น เมื่อบุคคลในสังคมคิดและเชื่ออย่างเดียวกัน มีการกระทำอย่างเดียวกันย่อมเป็นพลังทำให้เกิดความดีงามหรือคุณค่าหลายประการ เช่น ความสามัคคี ความกล้าหาญ การสงเคราะห์ช่วยเหลือ เป็นต้น ความดีงามหรือคุณค่าเหล่านี้จะช่วยจรรโลงให้บุคคลผู้มีศรัทธานั้นอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีความภาคภูมิใจ รักและห่วงใยในพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของตน

วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทยส่วนใหญ่สัมพันธ์กันบนพื้นฐานคำสอนทางพระพุทธ ศาสนาคือ การไม่ทำบาปทั้งปวง การบำเพ็ญกุศลให้ถึงพร้อม การชำระจิตของตนให้ผ่องแผ้ว (กรมการศาสนา, 2538: ขุ.ธ.25/24/33-34) คนไทยจึงดำรงตนอยู่ในกรอบของศีลธรรมมีการให้ทาน รักษาศีล และการเจริญจิตภาวนามาโดยตลอด อิทธิพลคำสอนของพระพุทธ ศาสนาได้หลอมรวมกลมกลืนกับประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมจนกลายเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย การดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและกรอบจารีตประเพณีทำให้คนในสังคมอยู่เย็นเป็นสุข สังคมไทยจึงเป็นสังคมแบบเครือญาติมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้น้อยให้ความเคารพผู้ใหญ่กว่าเป็นสังคมที่ครอบครัวอบอุ่นอยู่กันอย่างพอเพียง แต่เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันนี้ที่ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีได้ถูกนำมาพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้แก่คนในสังคมอย่างกว้างขวาง สังคมปัจจุบันกลายเป็นสังคมออนไลน์ เป็นสังคมทันสมัยไร้

พรมแดนความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกๆ ด้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม และดนตรีนาฏศิลป์ ความเจริญนี้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมของคนในสังคมไทย ความไม่เตรียมพร้อมในการปรับตัวให้เข้ากับความเจริญสมัยใหม่ของคนในสังคมชนบท ทำให้คนในสังคมไทยต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ความเจริญทางวัตถุมากกว่าการพัฒนาจิตใจทำให้คนในสังคมไทยต้องแสวงหาความสุข ความสะดวกสบายมาตอบสนองตนเอง อะไรที่ทำให้ตนเองสุขสบายมีชีวิตที่ดีขึ้น ก็แสวงหาสิ่งนั้นโดยขาดการใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองในการทำสิ่งนั้นๆ ยิ่งเมื่อตนเองประสบกับความยากลำบากในการดำเนินชีวิตก็จะหาที่พึ่งที่ทำให้ตนได้สมหวังพ้นจากความยากลำบากนั้นโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมจารีตประเพณี จนบางครั้งก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมได้ เช่น ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการขาดศีลธรรมคุณธรรมของเยาวชน ปัญหาค่านิยมในการนับถือศาสนา ปัญหาสิทธิเสรีภาพ และแม้กระทั่งปัญหาเรื่องศรัทธาความเชื่อซึ่งมักจะปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่างๆ ถึงศรัทธาความเชื่อที่ผู้คนหลงใหลกันไปเพื่อบนบานและขอสิ่งที่ตนปรารถนานั้นจากสิ่งลี้ลับ และเชื่อว่ามีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่สามารถดลบันดาลให้ตนสมประสงค์ได้ เช่น การไปบนบานอ้อนวอนกับพญานาคที่คำชะโนด การขอหวยกับนางไม้ นางตะเคียน การขอโชคขอลาภกับไอ้ไข่ การเข้าผีทรงเจ้า เป็นต้น

ปัญหาดังกล่าวนับวันจักทวีคูณขึ้นและส่งผลเสียต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยเป็นลำดับ การรับทราบข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว คนในสังคมไทยถูกชักจูงให้รับทราบข้อมูลข่าวสารได้ง่าย ขาดการพิจารณากลั่นกรองทำให้ศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนาถูกบิดเบือนและบางครั้งถูกสร้างขึ้นบนผลประโยชน์ที่แอบแฝง คนในสังคมขาดการใช้ปัญญาและวิจารณ์ญาณในการแยกแยะความถูกผิดหลงเชื่อในสิ่งที่นำเสนอไม่รู้ ว่าสิ่งไหนเป็นแก่นแท้หลักคำสอนพระพุทธศาสนาหลงประพฤติดิปฏิบัติตาม จนบางครั้งเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่คนในสังคมเอง ในทางตรงกันข้ามหากคนในสังคมไทยมีความรู้ ความเข้าใจในความดีงามหรือคุณค่าของศรัทธา มีวิจารณ์ญาณใช้สติปัญญาพิจารณาไตร่ตรองประดับประดาประกอบศรัทธาความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนาและนำคุณค่าของศรัทธามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตแล้ว จะสามารถเข้าใจและดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ตนเองก็จะสามารถอยู่ในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข เช่น การนำคุณค่าด้านการสงเคราะห์ที่เกิดจากศรัทธามาบูรณาการร่วมกับการดำเนินชีวิตของคนไทยในด้านศาสนาและสังคมย่อมก่อให้เกิดการช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน คนในสังคมมีจิตเมตตาพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ได้หวังผลตอบแทน ความสมัคปรมาสนสามัคคีปรองดอง ความเป็นระเบียบ ความสงบสุขก็จะเกิดขึ้นในสังคม หากทุกๆ สังคมมีศรัทธาความเชื่อและพร้อมใจกันปฏิบัติในทิศทางเดียวกันแล้วย่อมก่อให้เกิดพลังที่มีความมั่นคงกล้าหาญเด็ดเดี่ยวในการที่จะขับเคลื่อนให้ประเทศชาติพัฒนาก้าวสู่ความเจริญรุ่งเรืองทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศและสังคมโลกอยู่ร่วมกันด้วยสันติสุขอย่างถาวร

จากสภาพการณ์ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาคุณค่าของศรัทธาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก คัมภีร์วิสุทธิมรรค คัมภีร์วิมุตติมรรค และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อนำองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษามายูบรูณาการให้คนในสังคมไทยรู้และเข้าใจเพื่อที่จะสามารถนำคุณค่าของศรัทธามาใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมมีความสุข เพื่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิตที่ตั้งไว้ได้ตามปรารถนา ทั้งยังสามารถสร้าง

ความสามัคคี ความมั่นคงเป็นปึกแผ่นมีเสถียรภาพให้แก่สังคมและประเทศชาติด้วย อีกทั้งยังเป็นการธำรงรักษาไว้ซึ่งหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อพุทธศาสนิกชนและประเทศชาติด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องบูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของคนไทย
2. เพื่อศึกษาคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท
3. เพื่อบูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย
4. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับบูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเน้นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ผู้วิจัยมีการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีกระบวนการและขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาเอกสาร เป็นการศึกษาวិเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง แนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังนี้

- 1) ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources)
- 2) ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) หรืออรรถกถา ตำราวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยนี้
- 3) นำข้อมูลที่รวบรวมทั้งหมดมาวิเคราะห์ และรวมทั้งข้อมูลที่ได้จากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิมาทำการศึกษาตีความ มีการวิเคราะห์ในประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 4) ขอคำแนะนำปรึกษาความเห็นจากอาจารย์ที่ปรึกษาคุณุณิพนธ์
- 5) สร้างเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ โดยเครื่องมือวิจัยที่สร้างนั้นต้องผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยจำนวน 5 รูป/คน
- 6) นำเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบแล้วนำไปขอการรับรองจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย แล้วจึงนำเครื่องมือวิจัยนั้นไปใช้ในการสัมภาษณ์ได้

3.2 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลผู้เกี่ยวข้องที่เป็นนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านพระพุทธศาสนาทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์รวม 15 รูป/คน โดยจัดแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มๆ ละ 5 รูป/

คน คือ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา กลุ่มที่ 2 ผู้บริหาร องค์กร และ กลุ่มที่ 3 ผู้ขึ้นาสังคม ในการสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยได้มีหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อติดต่อขออนุญาตสัมภาษณ์และไปสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่ท่านเหล่านั้นสะดวก โดยการสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำบทสัมภาษณ์มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.3 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิที่ได้มาในเบื้องต้นเพื่อให้ได้ประเด็นสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.4 นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับบูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย จากการวิจัยข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ตำรา และการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

การบูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยนั้นเป็นการนำคุณค่าของศรัทธามาบูรณาการเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า

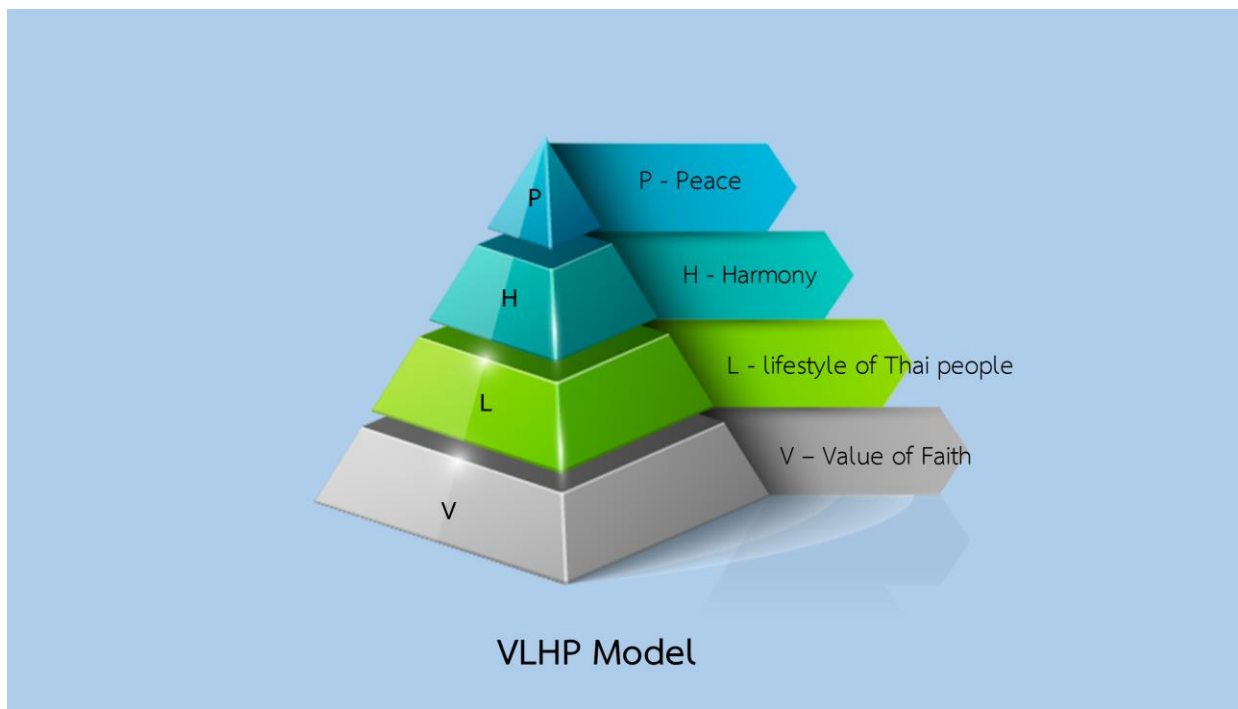
1. การดำเนินชีวิตของคนไทย ศึกษาถึงการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์พบว่าประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปตามวิวัฒนาการของกระแสโลก มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้นทำให้คนในสังคมมีความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตมากขึ้น ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนไทยคือ 1) ด้านเศรษฐกิจ พบปัญหาความยากจน ปัญหาบริโภคนิยม 2) ด้านการเมืองการปกครอง พบปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน 3) ด้านศาสนาและสังคม พบปัญหาการแตกแยกในครอบครัว 4) ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี พบปัญหาความเสื่อมและค่านิยมของศิลปวัฒนธรรม และ 5) ด้านดนตรีนาฏศิลป์ พบปัญหาขาดทัศนคติเชิงสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์และพัฒนางานดนตรีนาฏศิลป์ให้ร่วมสมัย

2. คุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีคุณค่าร่วมกับหลักศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทซึ่งได้แก่หลักศรัทธา 4 ประกอบด้วย 1) กัมมสัทธา เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง 2) วิปากสัทธา เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล 3) กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของของตน 4) ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า การที่คนในสังคมมีศรัทธาความเชื่อที่แน่วแน่ไม่หวั่นไหว ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นเป็นพลังที่เข้มแข็งทำให้เกิดคุณค่าของศรัทธาขึ้นได้แก่ 1) ความมั่นคง 2) เสรีภาพความยุติธรรม 3) ความกล้าหาญ 4) การสงเคราะห์ 5) ความสามัคคี 6) ความคิดสร้างสรรค์ 7) ความสงบสุข

3. บูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย ได้บูรณาการการดำเนินชีวิตของคนไทยเข้ากับคุณค่าของศรัทธา โดยบูรณาการดังนี้ 1) นำความมั่นคงมาบูรณาการกับด้านเศรษฐกิจ 2) นำเสรีภาพความยุติธรรมมาบูรณาการกับด้านการเมืองการปกครอง 3) นำการสงเคราะห์มา

บูรณาการกับด้านศาสนาและสังคม 4) นำความกล้าหาญมาบูรณาการกับด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี 5) นำความคิดสร้างสรรค์มาบูรณาการกับด้านดนตรีนาฏศิลป์ ผลจากการบูรณาการพบว่าคุณค่าของศรัทธาที่นำมาบูรณาการในแต่ละด้านของการดำเนินชีวิตของคนไทยนั้นสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาต่างๆ ได้และยังส่งผลให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยนั้นมีความสามัคคีปรองดองกัน คนในสังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุขสงบร่มเย็นมีสันติสุขไม่เบียดเบียนกัน

4. องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับบูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย คือ “VLHP Model” มีรายละเอียดดังนี้ (แผนภาพที่ 1)

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่เรื่องบูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท
ที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย

V มาจาก Value of Faith เป็นคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทประกอบ ด้วย 1) ความมั่นคง 2) ความกล้าหาญ 3) เสรีภาพความยุติธรรม 4) การสงเคราะห์ 5) การคิดสร้างสรรค์ 6) ความสามัคคี และ 7) ความสงบสุข คุณค่านี้เกิดจากความเชื่อของบุคคลในหลักศรัทธา 4 คือ 1) กัมมสัทธา คือ เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง 2) วิปากสัทธา คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล 3) กัมมัสสกตาสัทธา คือ เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง 4) ตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

L มาจาก lifestyle of Thai people เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ปัจจุบันโดยศึกษาในประเด็นหลัก 5 ประเด็นดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านการเมืองการปกครอง 3) ด้านศาสนาและสังคม 4) ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี และ 5) ด้านดนตรีนาฏศิลป์

H มาจาก Harmony ความสามัคคี เป็นคุณค่าร่วมที่เกิดจากศรัทธา เมื่อนำคุณค่าด้านใดด้านหนึ่งของศรัทธาไปบูรณาการกับการดำเนินชีวิตของคนไทยแล้ว จะเกิดความสามัคคีขึ้นตลอดกระบวนการ เพราะถ้าคนในสังคมไม่มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความเชื่อความเห็นที่ต่างกันแล้วคุณค่าของศรัทธาอื่นๆ จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย เช่น ความมั่นคง ความกล้าหาญ เสรีภาพความยุติธรรม เป็นต้น ทั้งนี้เพราะอาศัยความพร้อมเพรียงร่วมแรงร่วมใจกันของศรัทธาจึงจะเกิดเป็นพลังขึ้นทำให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง กล้าหาญ พร้อมทั้งจะสามารถขับเคลื่อนให้การดำเนินชีวิตและการแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยเป็นไปตามเป้าหมายได้

P มาจาก Peace ความสงบสุข เป็นคุณค่าร่วมสุดท้ายที่เกิดขึ้นกับการบูรณาการในทุกด้าน เป็นผลสำเร็จจากการบูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยไปสู่เป้าหมายสุดท้ายคือความสงบสุขนั่นเอง ความสงบสุขมีนัย 2 อย่างคือ ความสงบสุขระดับทั่วไปที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา คือ ความสุขกายสุขใจอยู่ดีกินดี ครอบครัวยั่งยืนมีปัจจัย 4 บริโภคสมบูรณ์ครบถ้วนเป็นความสงบสุขขั้นพื้นฐาน ความสงบสุขอีกประเภทเป็นความสงบสุขที่อยู่เหนือความสงบสุขระดับพื้นฐานคือไม่ได้หวังเพียงสุขกายสุขใจสุขในปัจจัย 4 เท่านั้น ความสุขนี้ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า สันติสุข หรือ บรมสุข เป็นความสงบสุขที่หลุดพ้นจากวิภวสงสารไม่เวียนว่ายตายเกิดอีก หมดยลอันสวสละทั้งปวงเป็นพระอรหันต์บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งปวง เป็นความสุขที่ไม่มีสุขใดเปรียบจึงเป็นบรมสุขคือการดับขันธนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนานั่นเอง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย นั้น มีประเด็นข้อค้นพบที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และมีคุณค่าทางวิชาการที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป จึงนำมาอภิปรายผลเพื่อให้ต่อบัณฑิตผู้ประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

การดำเนินชีวิตของคนไทย ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินชีวิตของคนไทยเริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันคือกรุงรัตนโกสินทร์ โดยกล่าวถึงวิถีการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ ของคนในสังคมไทยตามยุคสมัยนั้นๆ ซึ่งจำแนกแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านศาสนาและสังคม ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และด้านดนตรีนาฏศิลป์ ผลการวิจัยมีดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกิดความไม่มั่นคงของรายได้ของคนในสังคมไทย มีปัญหาความยากจน ปัญหาบริโภคนิยมและวัตถุนิยม ทำให้การดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัวไม่เป็นไปตามเป้าหมายการอยู่ดีกินดีมีความสุข มีความมั่นคงในชีวิต สอดคล้องกับ จิตศรีนิยพร ปัญจวัฒน์คุณ ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักพุทธสุนทรียศาสตร์กล่าวว่าไว้ว่าการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุควัตถุนิยม บริโภคนิยม ยุคดิจิทัล และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาทำให้คุณภาพและการดำเนินชีวิตดีขึ้น การบริโภคที่ไม่ตรงตามจุดประสงค์ที่แท้จริงของเทคโนโลยียอมให้โทษทำให้เกิดปัญหา 5 ด้าน คือ จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี (จิตศรีนิยพร ปัญจวัฒน์คุณ, 2563)

ด้านการเมืองการปกครอง พบว่า คนในสังคมไทยขาดเสรีภาพและความยุติธรรมทำให้เกิดปัญหาการแย่งชิงอำนาจการปกครองโดยฝ่ายทหาร การซื้อสิทธิ์ขายเสียง การทุจริตคอร์รัปชันโดยฝ่ายนักการเมือง ปัญหาความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมกันและปัญหาการขาดโอกาสทางการเมือง ทำให้การเมืองการปกครองของสังคมไทยขาดเสถียรภาพ ขาดความน่าเชื่อถือจากนานาอารยประเทศ คนในชาติขาดความสามัคคีกันเกิดความแตกแยก สอดคล้องกับ พระครูปฐมธรรมโสภิต ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา ได้กล่าวไว้ว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยไม่สามารถสร้างความสุข ความสงบสุข ให้กับประชาชนได้อย่างเต็มที่เนื่องจากขาดระบบธรรมาภิบาลที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการตรวจสอบความถูกต้องของนักการเมือง ขาดระบบธรรมาภิปไตยที่ยึดถือความเป็นธรรม ความถูกต้อง สิทธิเสรีภาพเป็นใหญ่ นักการเมืองยึดถือผลประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้งก่อให้เกิดปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ความขัดแย้ง ความต้องการอำนาจและความเหลื่อมล้ำทางสังคม (พระครูปฐมธรรมโสภิต, 2559)

ด้านศาสนาและสังคม พบว่า คนในสังคมไทยขาดความเอื้ออารีช่วยเหลือสงเคราะห์กัน ความสัมพันธ์ในครอบครัวของคนในสังคมไทยเปลี่ยนไปทำให้เกิดปัญหาความแตกแยกในครอบครัว เด็กเยาวชนขาดความอบอุ่น ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง คนในสังคมขาดคุณธรรมจริยธรรม ปัญหาในการนับถือศาสนา สอดคล้องกับ พระครูปลัดสุวัฒนเมธากุล (ชัยยันต์ สืบกระพันธุ์) ได้ศึกษาเรื่องบูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบัน กล่าวไว้ว่า ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเคลื่อนตัวไปอย่างรวดเร็วส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคมโลก ความเจริญด้านวัตถุมีอย่างต่อเนื่อง แต่ความเจริญทางด้านจิตใจกลับเสื่อมถอยลงซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเชิงจริยธรรมมากมายในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบันในทุกกลุ่มอาชีพ (พระครูปลัดสุวัฒนเมธากุล, 2556)

ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี พบว่า คนในสังคมไทยขาดความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวและความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นชนชาติไทย ทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมและค่านิยมของศิลปวัฒนธรรมประเพณีเป็นการสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์นำไปสู่การล่มสลายของชาติ สอดคล้องกับ พรพรรณ สวัสดิสิงห์, หทัยรัตน์ ทับพร และ อัครวิทย์ เรืองรอง ได้ศึกษาเรื่องวิถีไทยเพื่อการพัฒนา : ภาพสะท้อนจากพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราช สุธาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันอยู่ในยุคของโลกไร้พรมแดน คนไทยจำนวนมากโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนเริ่มรับวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามาอย่างหลากหลายโดยไม่พิจารณาถึงความควรไม่ควรส่งผลต่อวิถีคุณค่านิยม ทศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ความอ่อนแอของสังคมตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยมก่อให้เกิดปัญหาทางศีลธรรมและปัญหาทางสังคมมากขึ้น (พรพรรณ สวัสดิสิงห์, หทัยรัตน์ ทับพร และ อัครวิทย์ เรืองรอง, 2563)

ด้านดนตรีนาฏศิลป์ พบว่า เยาวชนคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจในดนตรีนาฏศิลป์น้อยลง เนื่องจากดนตรีนาฏศิลป์ไม่มีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย คนในสังคมไทยขาดทัศนคติเชิงสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์และพัฒนา งานดนตรีนาฏศิลป์ให้ร่วมสมัยเพื่อให้สามารถพลวัตตามกระแสความเจริญทางเทคโนโลยีที่รู้มเร็วเข้ามาในสังคมไทยได้สอดคล้องกับ ศรัณยารัตน์ จตุรภูมิทรัพย์ และ บารมี อริยะเลิศเมตตา ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษา

วิเคราะห์ประชาคมอาเซียนและผลกระทบทางวัฒนธรรมได้กล่าวว่า วิถีชีวิต ประเพณี ดนตรีนาฏศิลป์ไทย ถูกแทนที่ด้วยวัฒนธรรมตะวันตกเกิดผลกระทบในสังคมอย่างกว้างขวาง คนไทยควรใส่ใจและพึงระวังอนุรักษ์รักษาวิถีชีวิต ประเพณี ดนตรีนาฏศิลป์ไทยให้คงไว้และมีวิธีที่จะตั้งรับให้เหมาะสมสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ การอนุรักษ์รักษาไม่ได้หมายถึงการรักษาทุกประการให้คงไว้ดังเดิม หากแต่มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทสังคมโดยยังรักษาคุณค่าไว้ไม่ด้อยคุณค่าจึงจะเป็นการอนุรักษ์รักษาที่ถูกต้อง (สรณียรัตน์ จตุรภูมิทรัพย์ และ บารมี อริยะเลิศเมตตา, 2562)

คุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า คุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท นั้นมี 7 ประการได้แก่ ความมั่นคง เสรีภาพและความยุติธรรม ความกล้าหาญ การสงเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามัคคี และ ความสงบสุข จากผลการวิจัยในประเด็นคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่า

ความมั่นคง เป็นคุณค่าของศรัทธาที่เกิดขึ้นจากความเชื่ออย่างเดียวกันโดยเฉพาะเชื่อหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เชื่อในพระปัญญาของพระพุทธเจ้าที่ทรงตรัสรู้ ทรงรู้แจ้งเห็นธรรม หลักธรรมของพระพุทธองค์ที่เมื่อนำไปปฏิบัติสามารถทำให้สรรพสัตว์พันธุ์ทุก ๆ สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขมีสันติได้ ทั้งนี้ คณะกรรมการการระหว่างประเทศว่าด้วยการแทรกแซงและอธิปไตยของรัฐ ได้กล่าวถึงความมั่นคงของมนุษย์ว่าเป็นความมั่นคงของประชาชน รวมถึงความปลอดภัยทางด้านกายภาพ ความอยู่ดีกินดีทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม การเคารพในเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์, 2562 : 2-3)

เสรีภาพและความยุติธรรม เป็นคุณค่าของศรัทธาที่เกิดขึ้นจากความเชื่ออย่างมั่นคงในหลักศรัทธา 4 แล้วย่อมมีความเห็นที่ถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ เชื่อในหลักกรรม เชื่อในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงตรัสรู้ เชื่อว่าถ้าตนทำความดีด้วยใจจริงแล้วผลแห่งความดีนั้นย่อมตอบสนองในทางที่ดีแก่ตนเอง ดังนั้นบุคคลนั้นจึงสั่งวรระวังดำรงตนให้ตั้งอยู่ในหลักของศีลธรรม ไม่เบียดเบียนทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองอยู่เสมอว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาไม่มีอะไรติดตัวมาแต่บาปบุญที่ติดตัวมาหาความแน่นอนไม่ได้ ทุกอย่างล้วนเกิดขึ้นตั้งอยู่ดับไป มนุษย์ทุกคนมีสถานะที่เหมือนกันหมดทุกคนไม่มีอะไรพิเศษแตกต่างกันมีความเท่าเทียมเสมอภาคกันไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ มนุษย์ควรเคารพเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ควรตระหนักในความเท่าเทียมกันของมนุษย์ว่าทุกคนมีสิทธิเท่ากันมีเสรีภาพในการกระทำต่างๆ ที่อยู่ในกรอบของศีลธรรมมีใจรักความยุติธรรมเสมอ

การสงเคราะห์ เป็นคุณค่าของศรัทธาที่เกิดขึ้นนั้นบุคคลในสังคมต้องเป็นผู้มีสัมมาทิฐิคือคิดดีก่อน ศรัทธาเป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นเมื่อมีสัมมาทิฐิแล้ว คือความเชื่อในคำสอนของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงสอนเรื่องศรัทธา 4 ที่พุทธศาสนิกชนทั้งหลายพึงรู้และทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้ง คือรู้และเชื่อว่าการมีอยู่จริง สัตว์โลกมีกรรมเป็นของของตน สัตว์โลกต้องได้รับผลของกรรมนั้น และเชื่อในพระปัญญาของพระพุทธเจ้าที่ทรงตรัสรู้จริยธรรมทั้งหลายทั้งปวงด้วยพระองค์เอง ศรัทธาความเชื่อที่มีปัญญากำกับนี้จะพิจารณาเห็นถึงความเป็นจริงของเพื่อนมนุษย์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นมาล้วนมีกรรมเป็นของของตน ต้องมาใช้ชีวิตระคนด้วยความทุกข์ยาก มีทุกข์มีสุข ดีใจเสียใจ สมหวังผิดหวัง ชีวิตต้องมาเผชิญกับความทุกข์ยากลำบากกาย ลำบากใจอย่างนี้ช่างน่าสงสารเวทนา

นัก การทำความดีช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เป็นสิ่งที่น่ายกย่อง เมื่อพิจารณาตั้งแต่แล้วจิตเกิดจากความเมตตาสงสารอยากช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทั้งหลายที่ประสบปัญหาต่างๆ ให้พ้นจากความทุกข์ยากนั้น ทั้งนี้มีข้อความกล่าวไว้ใน อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ว่า “การให้ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก ความประพฤติดุชโยชนในโลกนี้ ความเป็นผู้มีตนสม่ำเสมอในธรรมนั้นๆ ตามสมควร ธรรมเหล่านั้นแลเป็นเครื่องสงเคราะห์โลกประดุจสลักเพลาคบคุมรถที่แล่นไปอยู่ไว้ได้” การสงเคราะห์เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูลเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน เป็นวิธีการผูกใจคนเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างกัน (กรมการศาสนา, 2538 อัง.จตุกก. 21/32/37)

ความกล้าหาญ เป็นคุณค่าของศรัทธาที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีศรัทธา คือเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อในหลักธรรมคำสอนของพระองค์ว่าเมื่อปฏิบัติตามแล้วจะทำให้ผู้ปฏิบัตินั้นพบแต่ความสุขความเจริญ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข หรือถึงที่สุดแล้วสามารถดับทุกข์สิ้นทุกข์ได้ เมื่อบุคคลศรัทธาเชื่ออย่างนี้แล้วย่อมเกิดความมั่นใจที่จะปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ ไม่ทำความชั่ว ทำแต่ความดี และทำจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ความมั่นใจที่แน่วแน่นไม่โลเลดังกล่าวเป็นความกล้าหาญที่เด็ดเดี่ยวไม่ครั่นคร้ามหรือหวั่นไหวในการตัดสินใจที่จะกระทำความดีการกระทำใดๆ ก็ตามจะกระทำโดยมีสติปัญญาไตร่ตรองอย่างรอบคอบไม่สร้างความเดือดร้อนต่อตนเองและบุคคลอื่นในสังคม

ความคิดสร้างสรรค์ เป็นคุณค่าของศรัทธาที่เกิดขึ้นจากความเชื่อต่อหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างมั่นคงคือ เชื่อในหลักศรัทธา 4 ได้แก่ เชื่อเรื่องกรรม เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง เชื่อผลของกรรม และเชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ความเชื่อที่แน่วแน่นนี้ทำให้คนในสังคมพยายามประคับประคองตนเองให้ดำเนินชีวิตไปตามทำนองคลองธรรม รักษากาย วาจา ใจ ให้สุจริตประพฤติตนตามกรอบของศีลธรรม มั่นคงแน่วแน่นต่อการทำความดีโดยไม่หวั่นไหว ความเชื่ออย่างสูงสุดนี้ทำให้เกิดพลังสร้างสรรค์เกิดจินตนาการต่อสิ่งที่ตนเองเชื่อ มีความปรารถนาอยากที่จะให้ผู้อื่นได้รับรู้เช่นเดียวกับที่ตนเองรับรู้ จึงถ่ายทอดความเชื่อผ่านการสร้างสรรค์ผลงานต่างๆ ทั้งนี้ อนุชา โสภาคย์วิจิตร ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของนักออกแบบโดยรูปแบบการฝึกสมาธิเชิงประยุกต์ ได้กล่าวไว้ ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากการฝึกสมาธิ จิตอยู่กับความสงบ ไม่ซัดส่าย ไม่หวั่นไหว ไม่ฟุ้งซ่าน เมื่อจิตบริสุทธิ์เป็นกุศลไม่เจือด้วยกิเลสต่างๆ คือ ราคะ โทสะ โมหะไม่เศร้าหมอง มีความตั้งมั่น จิตพร้อมที่จะใช้งานคือเกิดสมาธิ ภูมิจิตเกิดปัญญาเพื่อที่จะรู้เข้าใจความจริงของสิ่งต่างๆ อย่างถูกต้องแล้ว ความคิดสร้างสรรค์ก็จะเกิดขึ้นบนพื้นฐานแห่งประโยชน์ตนเองและผู้อื่น (อนุชา โสภาคย์วิจิตร, 2560)

ความสามัคคี เป็นคุณค่าของศรัทธาที่เกิดขึ้นตลอดกระบวนการเกิดคุณค่าของศรัทธาด้านอื่นๆ เพราะถ้าคนในสังคมไม่มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความเชื่อความเห็นที่ต่างกันแล้วคุณค่าของศรัทธาอื่นๆ จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย เช่น ความมั่นคง ความกล้าหาญ เสรีภาพความยุติธรรม เป็นต้น ทั้งนี้เพราะอาศัยความร่วมมือเพรียงร่วมแรงร่วมใจกันของศรัทธาจึงจะเกิดเป็นพลังขึ้นทำให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง กล้าหาญ พร้อมทั้งจะสามารถขับเคลื่อนให้การดำเนินชีวิตและการแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยเป็นไปตามเป้าหมายได้คือการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ความสงบสุข เป็นคุณค่าของศรัทธาที่เกิดขึ้นท้ายสุดหลังจากเกิดคุณค่าอื่นๆ แล้ว กล่าวคือ เป็นผลสรุปของการเกิดคุณค่าของศรัทธาทุกด้านที่ทำให้การดำเนินชีวิตของคนไทยไปสู่เป้าหมายสุดท้ายคือความสงบสุขนั่นเอง ความสงบสุขมีนัย 2 อย่างคือ ความสงบสุขระดับทั่วไปที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา คือ ความสุขกายสุขใจอยู่ดีกินดีครอบรอบอบอุ่นมีปัจจัย 4 บริโภคสมบูรณ์ครบถ้วนเป็นความสงบสุขขั้นพื้นฐาน ความสงบสุขอีกประเภทเป็นความสงบสุขที่อยู่เหนือความสงบสุขระดับ พื้นฐานคือไม่ได้หวังเพียงสุขกายสุขใจสุขในปัจจัย 4 เท่านั้น ความสุขนี้ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า สันติสุข หรือ บรมสุข เป็นความสงบสุขที่หลุดพ้นจากวิภวสงสารไม่เวียนว่ายตายเกิดอีก หมดยุติอสังขารกิเลสทั้งปวงเป็นพระอรหันต์บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งปวงเป็นความสุขที่ไม่มีสุขใดเปรียบจึงเป็นบรมสุขคือการดับขั้นอันนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา นั่นเอง ดังมีพุทธพจน์กล่าวถึงความสุขไว้ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย สุข 2 อย่างนี้ 2 อย่างเป็นไฉน คือกายิกสุข 1 เจตสิกสุข 1 ดูกรภิกษุทั้งหลาย สุข 2 อย่างนี้แล ดูกรภิกษุทั้งหลาย บรรดาสุข 2 อย่างนี้ เจตสิกสุขเป็นเลิศ” (กรมการศาสนา, 2538: อง.เอก. 20/315/90)

บูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยได้นำคุณค่าของศรัทธามาบูรณาการเข้ากับการดำเนินชีวิตของคนไทย โดยการบูรณาการมีดังนี้

การดำเนินชีวิตของคนไทยด้านเศรษฐกิจนั้นพบปัญหาความยากจน ปัญหาบริโภคนิยมและวัตถุนิยม ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยไม่เป็นไปตามเป้าหมายการอยู่ดีกินดีมีความสุข มีความมั่นคงในชีวิต ผู้วิจัยได้นำคุณค่าของศรัทธาคือความมั่นคงมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินชีวิตของคนไทยนั้นสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ทั้งยังสร้างความสามัคคีปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมได้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสงบร่มเย็นเป็นสันติสุข สอดคล้องกับ สิริพร ครองชีพ ได้ศึกษาเรื่อง บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อดูแลคุณภาพชีวิตในสถาน การณ์โควิด 19 ได้กล่าวว่า ระบบเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต หมายถึงความมั่นคงทางการเงิน ได้แก่สถานะทางเศรษฐกิจการเงิน รายได้ที่มั่นคงที่เอื้อต่อความเป็นอยู่ การที่จะเกิดความมั่นคงทางการเงินได้ต้องมีสัมมา อาชีวะเป็นหลักสำคัญ การเว้นจากมิจฉาอาชีวะ อันได้แก่ การเลี้ยงชีพไม่ชอบ การคดโกง หลอกลวง การแสวงหาลาภโดยปราศจากความเพียร คือ สัมมาวายามะ (สิริพร ครองชีพ, 2565)

การดำเนินชีวิตของคนไทยด้านการเมืองการปกครองนั้นพบปัญหาคนในสังคมไทยขาดเสรีภาพและความยุติธรรมทำให้เกิดปัญหาการแย่งชิงอำนาจการปกครองโดยฝ่ายทหาร การซื้อสิทธิ์ขายเสียง การทุจริตคอร์รัปชันโดยฝ่ายนักการเมือง ปัญหาความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมกันและปัญหาการขาดโอกาสทางการเมือง ทำให้การเมืองการปกครองของสังคมไทยขาดเสถียรภาพ ขาดความน่าเชื่อถือจากนานาอารยประเทศ คนในชาติขาดความสามัคคีกันเกิดความแตกแยก ผู้วิจัยได้นำคุณค่าของศรัทธาคือเสรีภาพและความยุติธรรมมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินชีวิตของคนไทยนั้นสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ทั้งยังสร้างความสามัคคีปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมได้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสงบร่มเย็นเป็นสันติสุข ทั้งนี้ พระอุดมธีรคุณ (สมคิด จินตามโย) ได้ศึกษา เรื่องบูรณาการการดำเนินชีวิตที่ดีของชาวพุทธด้วยหลักสติในพุทธปรัชญาเถรวาท ได้กล่าวไว้ว่า ชาวพุทธที่ดีต้องเรียนรู้การดำเนินชีวิตโดยไม่ล่วงละเมิดกรรมกิเลสทั้งหลายพร้อมเข้าใจการใช้สติเพื่อการดำเนินชีวิต ทั้งนี้เพื่อให้ชีวิตสามารถดำเนินไปได้อย่างสงบสุขไม่เบียดเบียนกัน การดำเนินชีวิตที่ดีของชาวพุทธควรใช้หลักพุทธ

ธรรมในการดำเนินชีวิตร่วมด้วย เช่น ศรัทธา ฯลฯ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมประคับประคองให้เกิดความมั่นใจความเชื่อมั่นในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายด้วย (พระอุดมธีรคุณ, 2558)

การดำเนินชีวิตของคนไทยด้านศาสนาและสังคมพบว่าคนในสังคมไทยขาดความเอื้ออาทรช่วยเหลือสงเคราะห์กัน ความสัมพันธ์ในครอบครัวของคนในสังคมไทยเปลี่ยนไปทำให้เกิดปัญหาความแตกแยกในครอบครัว เด็กเยาวชนขาดความอบอุ่น ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง คนในสังคมขาดคุณธรรมจริยธรรม ปัญหาในการนับถือศาสนา ผู้วิจัยได้นำคุณค่าของศรัทธาคือการสงเคราะห์มาบูรณาการเข้ากับการดำเนินชีวิตของคนไทยนั้นสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ทั้งยังสร้างความสามัคคีปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมได้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสงบร่มเย็นเป็นสันติสุข สอดคล้องกับ สุมานพ ศิวารัตน์ ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองและการพึ่งพากันในสังคมตามแนวพุทธศาสนาเถรวาท ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสนานั้นเป็นการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาที่ศึกษาเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ หลักคำสอนที่สำคัญคือ เรื่องทุกข์และการดับทุกข์ของชีวิตโดยอาศัยปัญญาเป็นเครื่องวินิจฉัยไตร่ตรองพิจารณา การดำเนินชีวิตของมนุษย์ย่อมต้องเผชิญกับนานาอุปสรรคทั้งทุกข์และสุข หลักการพึ่งพาตนเองและการพึ่งพากันตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นแนวทางที่ใช้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตเพื่อให้คนสามารถพึ่งตนเองและพึ่งพากันได้จนสามารถดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายของตนเองได้ (สุมานพ ศิวารัตน์, 2552)

การดำเนินชีวิตของคนไทยด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี พบว่าคนในสังคมไทยขาดความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวและความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นชนชาติไทย ทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมและค่านิยมของศิลปวัฒนธรรมประเพณี ผู้วิจัยได้นำคุณค่าของศรัทธาคือความกล้าหาญมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินชีวิตของคนไทยนั้นสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ทั้งยังสร้างความสามัคคีปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมได้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสงบร่มเย็นเป็นสันติสุข สอดคล้องกับ พรพรรณ สวัสดิสิงห์, หทัยรัตน์ ทับพร และ อศวิทย์ เรืองรอง ได้ศึกษาเรื่องวิถีไทยเพื่อการพัฒนา : ภาพสะท้อนจากพระราชินีในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้กล่าวไว้ว่า คนไทยมีศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา จากความเชื่อและความเลื่อมใสศรัทธา หมุนเวียนเปลี่ยนไปตามวงจรชีวิตและวาระสำคัญต่างๆ ทั้งนี้ ศิลปขนบธรรมเนียมประเพณีมีความเชื่อมโยงกับความเชื่อซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจและเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย ศิลปขนบธรรมเนียมประเพณีควรได้รับการสืบทอดและรักษาไว้เพราะศิลปขนบธรรมเนียมประเพณีสามารถทำให้คนในชาติเกิดความรัก ความสามัคคี ความเอื้ออาทรต่อกัน ยังผลให้ประชาชนของชาติอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข อีกทั้งยังทำให้คนในชาติเกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของชาติที่มีมาแต่บรรพกาลทำให้ชาติมั่นคงสถาพรและดำรงอยู่สืบไป การอนุรักษ์รักษาศิลปวัฒนธรรมประเพณีนั้นต้องสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้โดยต้องคงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมประเพณีนั้นๆ ไว้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันจึงจะเป็นการอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาอย่างแท้จริง (พรพรรณ สวัสดิสิงห์, หทัยรัตน์ ทับพร และ อศวิทย์ เรืองรอง, 2563)

การดำเนินชีวิตของคนไทยด้านดนตรีนาฏศิลป์ พบว่าเยาวชนคนรุ่นใหม่ในสังคมไทยให้ความสนใจดนตรีนาฏศิลป์น้อยลง เนื่องจากดนตรีนาฏศิลป์ไม่มีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย คนในสังคมไทยขาดทัศนคติเชิง

สร้างสรรค์ในการอนุรักษ์และพัฒนางานดนตรีนาฏศิลป์ให้ร่วมสมัยเพื่อให้สามารถพลวัตตามกระแสความเจริญทางเทคโนโลยี ผู้วิจัยได้นำคุณค่าของศรัทธาคือความคิดสร้างสรรค์มาบูรณาการเข้ากับการดำเนินชีวิตของคนไทยนั้นสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ทั้งยังสร้างความสามัคคีปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมได้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสงบร่มเย็นเป็นสันติสุข ทั้งนี้ ประวิทย์ ฤทธิบุญ ได้ศึกษาเรื่อง นาฏศิลป์ไทย : สื่อทางวัฒนธรรม ที่มากกว่าความบันเทิง ได้กล่าวไว้ว่า การแสดงดนตรีนาฏศิลป์เป็นมายาคติที่ได้พัฒนาการมาจากศาสนาพราหมณ์โดยมีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม นำเอานวนิยาย เทพนิยายที่มีความเชื่อและความศรัทธาในศาสนามาสอดแทรกในรูปแบบการแสดง ซึ่งเป็นการนำเอาความเป็นจริงในสังคม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏมาถ่ายทอดผ่านในรูปแบบของการแสดง การอนุรักษ์และพัฒนาไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ดนตรีนาฏศิลป์ นั้นมีแนวคิดอนุรักษ์ไว้แต่มีได้อยู่ในกรอบเดิมแต่เป็นการทำให้ดีกว่าเดิม ดำรงอยู่อย่างเหมาะสมตามกาลสมัย ความเป็นอดีตและปัจจุบันสามารถนำมาประสานให้สืบเนื่องในความเป็นวัฒนธรรม ดนตรีนาฏศิลป์เดียวกันได้ การรักษาดนตรีนาฏศิลป์เดิมไว้ให้คงอยู่และสามารถนำมาพัฒนาให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อเป็นการเผยแพร่และแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรมด้วย (ประวิทย์ ฤทธิบุญ, 2558)

สรุป

วิจัยเรื่องบูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยนั้น เป็นการศึกษาเพื่อนำคุณค่าที่เกิดจากศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยเพื่อทำให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมเป็นไปตามเป้าหมายชีวิตของตนที่วางไว้คือตนเองและครอบครัวสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข คือ สุขกาย สุขใจ สุขกายเป็นความสุขพื้นฐานที่ทุกคนปรารถนา คือปรารถนาความมั่นคงในตนเองและครอบครัวให้มีอาชีพรายได้เงินทองมั่นคง อยู่ดีกินดี ครอบครัวอบอุ่นมีปัจจัย 4 บริโภคสมบูรณ์ครบถ้วน สุขใจ คือความปลอดจากทุกข์ภัยใดๆ เป็นความสงบสุขใจที่อยู่เหนือความสงบสุขระดับพื้นฐานคือไม่ได้หวังเพียงสุขกายสุขใจสุขในปัจจัย 4 เท่านั้น ความสุขนี้ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า สันติสุข หรือ บรมสุข เป็นความสงบสุขที่หลุดพ้นจากวิภวสงสารไม่เวียนว่ายตายเกิดอีก หมดสิ้นอาสวกิเลสทั้งปวงเป็นพระอรหันต์บริสุทธิหมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งปวง เป็นความสุขที่ไม่มีสุขใดเปรียบจึงเป็นบรมสุขคือการดับขันธนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

การที่จะดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายได้นั้นต้องเริ่มที่บุคคลนั้นต้องมีศรัทธาความเชื่อในหลักศรัทธา 4 อย่าง มั่นคงไม่หวั่นไหวแล้วใช้ปัญญาพิจารณาอย่างแยบคายในหลักศรัทธา 4 แล้วจะเห็นคุณค่าต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากศรัทธามี 7 ด้าน ซึ่งได้แก่ 1. ความมั่นคง 2. ความกล้าหาญ 3. เสรีภาพความยุติธรรม 4. การสงเคราะห์ 5. การคิดสร้างสรรค์ 6. ความสามัคคี และ 7. ความสงบสุข คุณค่าทั้งหมดนี้สามารถนำไปประยุกต์หรือบูรณาการใช้กับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยได้อย่างเหมาะสมลงตัวโดยคุณค่าของศรัทธาที่นำมาบูรณาการนั้นสามารถลดและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตของคนไทยได้ ทั้งยังสร้างความสมัครสมานสามัคคีให้เกิดขึ้นใน

สังคมไทยด้วยทำให้คนในสังคมไทยสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือกัน เป็นสังคมที่รักสงบมีความสุขร่มเย็นไม่เบียดเบียนกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องบูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยนั้น ผู้วิจัยพบว่ามีประเด็นบางประการที่น่าสนใจที่สามารถนำมาต่อยอดงานวิจัยนี้ได้ จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ถึงแม้ว่าคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทจะมีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมก็ตาม แต่ที่น่าเป็นห่วงคือยังมีคนในสังคมไทยส่วนใหญ่มองเข้าใจเรื่องของศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนา คลาดเคลื่อนจากหลักคำสอนของพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าไปมาก อาจทำให้การนำคุณค่าของศรัทธาไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอาจจะไม่เกิดผลเต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควร ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการส่งเสริมให้ความรู้เรื่องศรัทธาความเชื่ออย่างจริงจังอย่างแพร่หลาย ทั้งในและนอกสถานศึกษา มีการนำเสนอทั้งในรูปแบบที่เป็นเอกสารและรูปแบบออนไลน์มีทั้งวีดีโอและแบบ Live สดโดยเชิญนักวิชาการพระพุทธศาสนา หรือผู้ทรงคุณวุฒิมาแสดงความคิดเห็นในเนื้อหาทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น บ่อยขึ้น เป็นสาธารณะมากขึ้น ในขณะที่ทุกวัดก็ควรส่งเสริมด้วยเช่นกัน พระสงฆ์ควรนำความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องโดยเฉพาะเรื่องศรัทธาความเชื่อมาชี้แจงหรือเทศนาบอกกล่าวสาธุชนอยู่เนืองๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เรื่องศรัทธาความเชื่อเป็นเรื่องละเอียด อ่อน ศรัทธาเป็นปัจจัยสำคัญของการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา ฉะนั้นจึงต้องกระทำด้วยความรอบคอบไม่ให้เกิดผลกระทบต่อพระศาสนา เมื่อสาธุชนมีความเข้าใจในศรัทธาที่แท้จริงตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นสัมมาทิฐิแล้ว ปัญญาย่อมเกิดขึ้นจะทำให้สาธุชนทั้งหลายสามารถพิจารณาแยกแยะศรัทธาความเชื่อได้อย่างมีเหตุผล สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขตามเป้าหมายที่วางไว้ไม่ว่าจะเป็นทางโลกหรือทางธรรมก็ตาม คนในสังคมประเทศชาติก็จะอยู่เย็นเป็นสุข มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในทางวัตถุและจิตใจ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัย

จากการวิจัยเรื่องบูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยนั้น ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำไปทำการวิจัยต่อเพื่อที่จะได้องค์ความรู้ใหม่เพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ต่อการนำไปใช้จริงแล้วยังเป็นคุณประโยชน์ในด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาด้วย โดยประเด็นที่ควรนำไปศึกษาวิจัยต่อได้แก่

- 1) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักปรัชญาการเมืองการปกครองกับคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

- 2) บูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการพัฒนาบุคลากรต้นแบบขององค์กร
- 3) วิเคราะห์คุณค่าของศรัทธากับสันติภาพโลก กรณีศึกษา : สงครามรัสเซียกับยูเครน

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2530). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. เล่มที่ 20, 21, 25.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- จิตศรีณีย์พร ปัญจวัฒนคุณ. (2563). *การดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักพุทธสุนทรียศาสตร์.* ดุษฎีนิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ประวิทย์ ฤทธิบุญ. (2558). *นาฏศิลป์ไทย : สื่อทางวัฒนธรรมที่มากกว่าความบันเทิง.* วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์, วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัยและงานสร้างสรรค์, คณะศิลปกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. 2(1), 106-137.
- พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ (ชัยยงค์ จตตาลโย). (2562). *ประวัติและพัฒนการพระพุทธศาสนา.* นครปฐม : สาละพิมพ์การ.
- พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ (ชัยยงค์ สืบกระพันธุ์). (2556). *บูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบัน.* ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระครูปฐมธรรมโสภิต (รณชัย สมิตโต). (2559). *ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา.* วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง. คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระอุดมธีรคุณ (สมคิด จินตามโย). (2558). *บูรณาการการดำเนินชีวิตที่ดีของชาวพุทธด้วยหลักสติในพุทธปรัชญาเถรวาท.* ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พรพรรณ สวัสดิสิงห์, หทัยรัตน์ ทับพร และอศวิทย์ เรืองรอง. (2563). *วิถีไทยเพื่อการพัฒนา : ภาพสะท้อนจากพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.* วารสารเซนต์จอห์น. 23(32), 16-34.
- ศรัณยรัตน์ จตุรภูมิทรัพย์ และ บารมี อริยะเลิศเมตตา. (2562). *การศึกษาวิเคราะห์ประชาคมอาเซียนและผลกระทบทางวัฒนธรรม.* วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 9(1), 161-171.

- ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์. (2562). *โครงการการวิเคราะห์ผลสำเร็จของการดำเนินโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม*. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สรวิชัย วงษ์สอาด. (2561). *ศรัทธากับปัญญา*. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- สุวรรณ สภาอนันท์. (2545). *ศรัทธากับปัญญา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมานพ ศิวารัตน์. (2552). *การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองและการพึ่งพากันในสังคมตามแนวพุทธศาสนาเถรวาท*. ดุษฎีนิพนธ์สาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สิริพร ครองชีพ. (2565). *บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อดูแลคุณภาพชีวิตในสถานการณ์โควิด 19*. ดุษฎีนิพนธ์สาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- อนุชา โสภาคย์วิจิตร. (2560). *การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของนักออกแบบโดยรูปแบบการฝึกสมาธิเชิงประยุกต์*. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*. 37(1), 306-319.